

Danmark er blevet havørneland

Tekst og tegninger: Jens Gregersen

HAVØRNEHISTORIE I Danmark har ofte været fortalt. Tidligere handlede det mest om dens skæbne som udryddet, dernæst om opmærksomheden om dens spirende genkomst i 1950'erne. Da så det ud, som om to par havørne havde slået sig ned på nogle meget hemmeligholdte lokaliteter, men det gik ikke alligevel. Først i 1995 kan man tale om, at havørnen for alvor er tilbage som dansk ynglefugl.

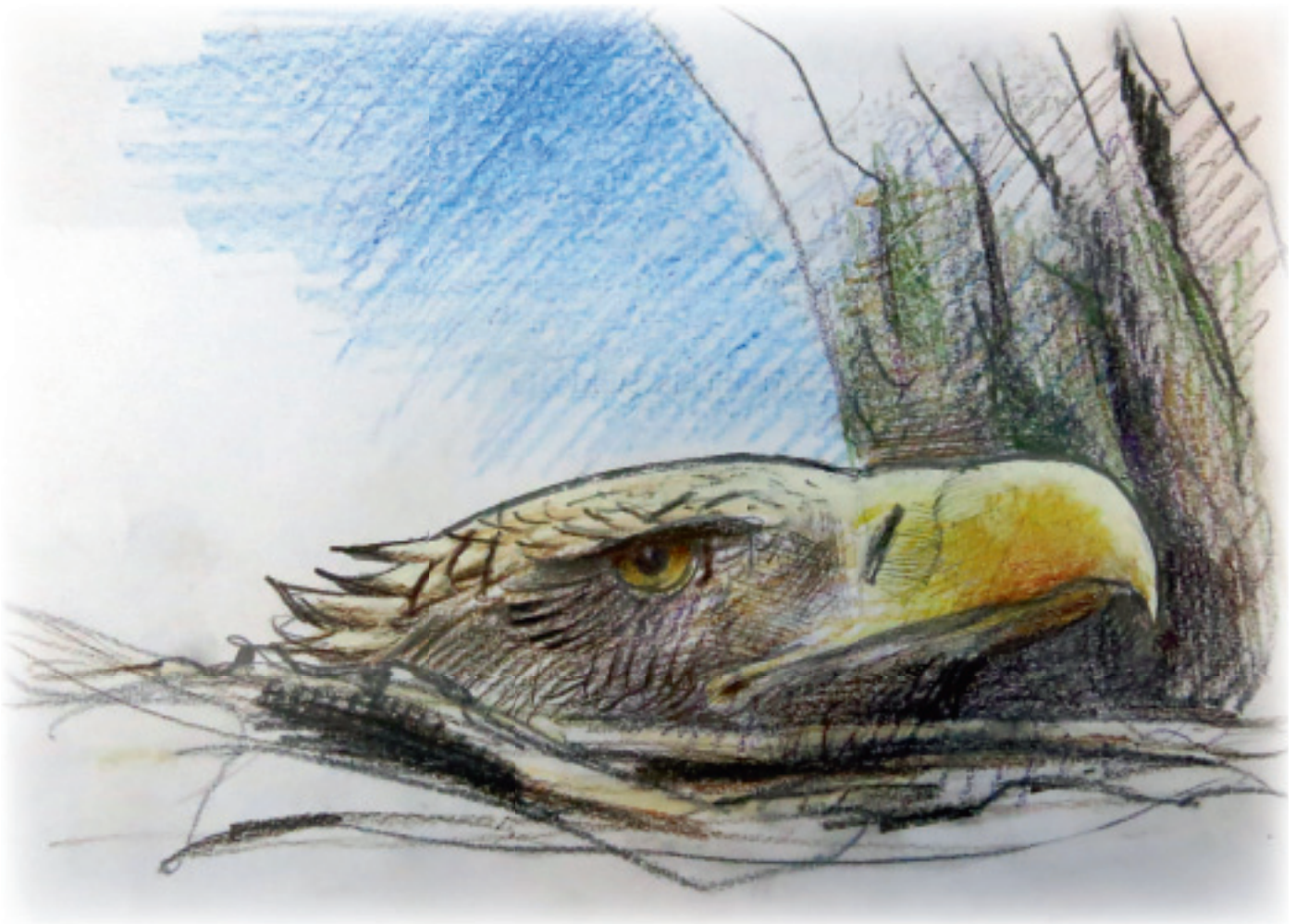
I 2014 var der 59 par ynglende havørne, og det havde ingen forestillet sig. På baggrund af en effektiv beskyttelse i Sverige og Nordtyskland er ørnene kommet hertil, først i Sønderjylland, på Lolland og Sydsjælland. Snart dukkede nogle par op i det midtjyske Søhøjland og senest i Vestjylland i de storslåede genskabte vådområder ved Skjern Å og Filsø.

Havørnen er igen en dansk yngle-

fugl til glæde for rigtig mange mennesker, for sådan en fugl er til at få øje på.

Ørnens dag

I Dansk Ornitologisk Forening (DOF) gør man rigtig meget for at skabe opmærksomhed om og dermed beskytte vore havørne. I midvinteren har man hvert år en „Ørnens dag“, hvor man arrangerer ture til lokalite-

I dette forår vil den danske havørnebestand fortsætte dens store succes i det danske landskab. Fuglene er blevet modtaget med et fantastisk storsind. Dette er en status for de første 20 år af fuglenes genindvandring.

ter, hvor der nærmest er garanti for at se havørn eller kongeørn. Forinden sker der årligt en landsdækkende optælling af havørne.

Medio februar i år viste det sig, at 342 havørne opholdt sig i Danmark, hvoraf langt størstedelen forekom i den sydøstlige del af landet langs kyster, bugter, vige og fjorde ved Sjælland, Møn og Lolland-Falster.

I samarbejde med skovejere, som har en ynglende havørn i deres område, er der nogle steder rejst fugletårne, så enhver kan se ind til reden, naturligvis på forsvarlig afstand. På den måde bliver ørnene fælleseje, og der opstår et ansvar for og en vilje til at beskytte dem. Har man set de store fugle, vil oplevelsen være så stor, at enhver sandsynligvis vil gøre en indsats for at værne om disse imponerende rovfugle.

Ro ved ørnereden

I dag har ørnene i højere grad vænnet sig til menneskets mange larmende aktiviteter, flyvemaskiner, speedbåde og alt muligt andet støjende, som ikke fandtes tidligere. De har fundet ud af, at det meste er ret ufarligt, og heller ingen nulevende ørn er nogensinde blevet jaget i Danmark. Alligevel kræver et ørnepar fred ved reden, og det betyder 100% fred i en radius af nogle hundrede meter fra reden, ellers er det en hindring for ørnens videre succes.

Et år mistede et ørnepar deres nyudrugede unger, fordi en fisker bankede bundgarnspæle i tæt på en havørnerede, der var i en skov nær ved en fjord. Fuglen forlod reden af frygt, og regn og kulde dræbte ungerne. Et uheld, som sikkert skyldes uvidenhed.

Et par andre steder har der gennem årene også været uheld, men situationen for de danske havørne har indtil nu været yderst positiv, men i den allerseneeste ynglesæson har en række ørnereder dog været ramt af bemærkelsesværdigt mange uheld.

Det er i øvrigt interessant, at langt størstedelen af de havørne, som i dag yngler i Danmark, har slået sig ned i private skove.

Kunstige ørnereder

I de senere år har folk fra DOF's rovfuglegruppe bygget flere kunstige reder, som ørnene næsten omgående har overtaget, lagt æg i og fået unger i. Forståeligt nok er det fantastisk, at det kan lade sig gøre.

En af grundene til, at man har bygget disse kunstige ørnereder, er, at man på den måde kan anvise havørnene nogle sikre ynglesteder. Tilmed har man valgt steder, hvor det har været muligt at følge med i ørnernes ynglesucces, bl.a. fra et fugletårn, så publikum på den måde har kunnet få oplevelser med ørnene.

En bagtanke med de kunstige reder har, ud over at sikre kontrollen med, hvor ørnene slog sig ned, også været, at man kunne ringmærke ungerne i et træ, hvor man var sikker på at kunne klatre til reden. Dertil kunne der være en mulighed for at sætte et videokamera op ved reden, et såkaldt webcam, som der har været stor succes med de sidste to år i en rede i et af Fugleværnsfondens reservater. Rigtig mange mennesker har dagligt kunnet følge med i, hvad der sker i en ørne-rede. Og man har set ting, som man aldrig havde troet fandt sted. For eksempel, at ørnene kunne bringe

Retten til ørnene

Man kan næsten tale om, at der nu er en del prestige eller ære i at have et par havørne boende. Eller at være den, som holder øje med ørnene i samarbejde med ejerne. Det tjener godserne stor ære, at de har værnet om ørnene lige fra starten, hvor de første par slog sig ned i netop godsskove. I Dansk Ornitologisk Forening (DOF) har man adskillige talsmænd for vores havørne, og der bliver jævnligt udsendt pressemeddelelser om bestandens vækst, eller når man en gang imellem finder en død havørn. Senest de ulykkelige og skandaløse tilfælde i Odense Fjord og på Lolland, hvor flere ørne havde ædt udlagt gift og døde ved reden. Forinden da var der den famøse hændelse ved Saltbækvig, hvor en strid var opstået om dødsårsagen. Det er klart, at fuglefolk bliver febrilsk oprørte, når der findes en ørn, som ikke er død af naturlige årsager. Man gik så vidt, at der blev rejst dusører for pågribelse af en eventuel gerningsmand. På den måde har hver eneste havørn fået en høj pris. En kendsgerning, som man i høj grad også mærker hos Danmarks Jægerforbund, der samarbejder med DOF om at få stoppet eventuelle bevidste overgreb på ørnene. Det er en værdsættelse, som måske kan skabe forståelse for, at ørnene skal beskyttes effektivt.

➤ sprællevende blishøns til reden, og at ungen fra året før kom til reden for at få mad sammen med det nye kuld. Man har også fået et rigtigt godt indblik i, hvad ørnene æder.

Viden om havørne

I alt er flere hundrede havørneunger kommet på vingerne siden 1996 ifølge de såkaldte caretakere, som DOF har udpeget til at følge alle ørnerederne.

En eller to flyvefærdige unger er normalt. Tre unger er sjældent, men det er sket flere gange i den nye bestand af havørne. Det fortæller, at Danmark er et godt ørneland med masser af føde.

Havørne fisker meget, for eksempel multer, som mange steder er blevet talrige på lavt vand - de er et let bytte for ørnene. Ved hjælp af webkameraet ved ørnereden på Lolland har man fået bekræftet, at fisk er vigtige byttedyr og også blishøns, men mange forskellige fisk og fugle bliver bragt til reden. Det skal DOF nok skrive om, når de har flere års materiale.

Utvivlsomt er de store flokke af

blishøns i Sydøstdanmark af stor betydning for ørnene, fordi de er lette byttedyr, men havørnenes fødevalg vil variere efter de ressourcer, som findes.

Ringmærkning

Den særlige rovfuglegruppe under DOF har i de senere år ringmærket nogle af havørnenes unger, hvis de kunne få ejernes tilladelse. At klatre op i havørnereder er ikke for enhver ringmærker, det kræver en hel del logistisk kunnen. Derfor havde man i DOF temmelig store overvejelser om, hvorvidt man overhovedet skulle påbegynde ringmærkning af ørneunger. I samråd med Zoologisk Museum vedtog man dog at sætte en ringmærkning af havørneunger i gang.

Fugle er jo blandt andet blevet ringmærket af den enkle årsag, at det kan fortælle, hvor længe de lever, hvad de dør af, og hvorhen de trækker. Der er mange gode argumenter for at ringmærke havørneungerne, men det er spørgsmålet, om det er umagen værd. Ørnene får ringe på begge ben,

og det er en type ringe, som er særligt solide, for ellers bider ørnene ringene af, siges det. På ringene er der nogle numre og bogstavkoder, som skal kunne aflæses med gode kikkerter. Problemet er bare, at de er umulige at aflæse, fordi ørnens fjer dækker halvdelen af ringene.

At gøre en ørn fortræd

Der er vel ikke noget at sige til, at der nærmest er en euforisk stemning omkring den kendsgerning, at vi måske om få år har flere ørnepar end nogensinde. De er allerede i et antal, der overskrider, hvad man kendte til, inden forfølgelserne begyndte i 1800-tallet.

Ethvert fund af en ørn, som er død af mystiske årsager, vækker stor opsigt, og det skaber mistanke til potentielle fjender af ørnene. Det viste den seneste diskussion om ørnen fra Saltbækvig, hvor nogle var overbevist om, at den var blevet skudt, andre mente, at den var fløjet imod en højspændingswire. Der blev hurtigt lagt låg på sagen, og i dag er der ➤

> kommet et ekstra par i området!

På den baggrund kan man stille spørgsmål omkring den igangsatte ringmærkning af havørneunger, fordi det altid indebærer en risiko for ørne. Og ingen kan være interesseret i at gøre ørnene fortræd - slet ikke inden for ornitologernes egne rækker.

Men forstyrrelse kan ikke undgås, når man klatrer op i rederne. Da man for nogle år siden mærkede ørneungerne ved Arreskov Sø på Fyn, tog det meget lang tid, inden man med stort besvær kunne entre reden, som lå knap 30 meter oppe i et bøgetræ. De gamle ørne blev forhindret i at fodre ungerne i flere timer, ja, det meste af dagen. Året efter flyttede ørneparret til et andet sted flere kilometer derfra. Kritikere mener, at det var forstyrrelsen, der var årsag til flytningen. Flere eftertænksomme skovejere har da også nægtet, at ørnerederne skulle forstyrres på denne måde.

Det er nævnt, at ørnene kan bide deres ringe af. Derfor er ringene særligt solide og forsynet med en lås, som stritter ud fra ringen. Det kan be-

virke, at låseringen kommer til at sidde fast i grentveger, når fuglene som akrobater bevæger sig rundt i træerne for at knække grene af til reden. Skal man udsætte ørnene for dette?

Ørneparret på Vorsø

Der er en særlig glæde og værdi i at have storslået og unik natur, som ikke nødvendigvis skal rendes over ende, eller på anden måde berøres af mennesker. Det var blandt andet det, zoologen Herluf Winge gjorde sig til talsmand for, inden hans død i 1923. Han havde oprettet et legat, som han forærede til Københavns Universitet. De skulle købe et passende område, som kunne opfylde hans ønske om det, han kaldte et „fristed for planter og dyr, også de såkaldt skadelige“.

Øen Vorsø i Horsens Fjord blev købt i 1928 og fik lov at passe sig selv. Øen var i mange år kendt for at huse den eneste skarvkoloni i Danmark. Nu er der også et havørnepar, og det ville i sandhed have glædet den gamle zoolog. Han ville også have studset over,

hvad der skete med skarverne, da ørneparret dukkede op. De flyttede nemlig bort fra det skovområde, hvor ørnereden blev bygget. På grund af skarverne var der hele 25 par krager på den kun 60 hektar store ø. En skarvkoloni er et godt fødeområde for krager, de finder masser af spild fra skarvkolonien. Da skarverne og føden forsvandt fra skoven, gik kragerne i lag med den første ørneunge, der blev klækket i 2012. Det overlevede den ikke. Siden er der kommet tre ørneunger på vingerne.

Havørne slår sig ned nye steder hvert år. Man kan med god ret sige, at Danmark igen er blevet et havørneland. Det har det sikkert altid været, men desværre blev de store fugle misforstået og forfulgt i en kort periode.

Men nu kan man vist roligt slå fast, at havørnen er her for at blive.

Artiklen er illustreret med tegninger fra ørnereden på Vorsø.

vorsoe@mail.tele.dk